

E. Palmén. 1867.

DANIEL HJORT.

Sorgespel

af

JOSEF JULIUS WECKSELL.

*med förord af
Fredr. Cyprianus*

S

HELSINGFORS,

G. W. Edlunds förlag.

1863.

DAVIDE HUBER

1934

UNIVERSITÄT ZÜRICH

DANIEL HJORT.

Sorgespel i fem Akter med fyra Tablåer,

af

JOSEF JULIUS WECKSELL.

Första gången uppfördt på Nya Theatern i Helsingfors
den 26 November 1862.

HELSINGFORS,

Finska Litteratur-Sällskapets tryckeri, 1863.

G. W. Edlunds förlag.

*Denna pjes må ej å någon theater uppföras, utan författarens
eller hans rättsinnehafvares begifvande.*

Imprimatur: Carl von Schoultz.

I allmänhetens händer öfverlemnas härmedelst en skrift, hvars förtjenst betydligt öfverskjuter det hvardagliga måttet. Det borde således icke misstyckas om den lilla boken framträder med vissa anspråk, som för vår eljest icke öfverdrifvet anspråklösa tid småningom blifva allt mera främmande. Den förtjenar ej blott att läsas; den är värd att allvarligen behjertas, begrundas; att vid sig fästa läsarens hela själ, icke endast så länge sjelfva läsningen försiggår, utan ännu långt derefter. Om huru många bland de långbenta spalter etc., hvilka utan rast eller ro trampande hvarandra på hälarna, fara af med vår uppmärksamhet och döfva vårt intresse, gäller väl detsamma? Det är omöjligt att dylika snabbt löpande produkters författare skulle förmå ens sjelfva fasthålla sitt eget, efter nya ämnen ständigt jägtande, förspridda sinne vid det föremål, som tillfalligtvis råkat ut, några ögonblick, för deras pennas framfart. Ännu omöjligare vore det således att af den emottagande publiken begära en hängifven försänkning i det erbjudna innehållet, en ansträngning af alla själsförmögenheter, som hålla vägen öppen för de påträngande intrycken, och icke mera släppa dem lösa, sedan de engång funnit sin rätta plats i djupet af våra hjertan.

Men på en sådan varaktig plats har sorgespelet Daniel Hjort ett obestridligt anspråk.

Denna dess besittningsrätt stöder sig deruppå, att styckets författare uppjudit alla krafter, som i hela hans väsende kunde frammanas, för att sammanverka till fullbordandet ej blott af ett godt verk, men ett skönt, ett ädelt. Deri uppenbarar sig en lyftning i sinnet, som ej vill stanna nedanom de ämnens höjd, hvilka, förkrossande i verkligheten, upplyfta oss, då de skådas burna af fantasiens på engång fria och konstnärligt regelbundna vingslag; en tro på mensklighetens ovanskliga adel, som ej låter nedbryta sig under ruiner, hvarpå våldet trampar, ej borttryckas af hvirfvelvindar, hvilka leka med frid, samfundsordning, heliga förbindelser, liksom vore de endast lätta agnar, utkastade i den toma rymden; en kärlek, som söker rädda och i ljuset framdraga äfven de sista spillrorna af ett människovärde, der det ligger neder, kullstjelt af lifvets hårdaste konflikter.

Det är en varelse med ett sålunda härjadt värde, hvilken blifvit framställd såsom styckets hufvudhjelte och deråt gifvit sitt namn. Redan detta måste synas icke så litet vågadt. Men när dertill kommer, att denna i sitt inre så lemlytta personlighet äfven saknar all den elastiska kraft, som en energisk vilja kan sätta i rörelse till handling också uti ett brustet hjerta, tyckes det ännu mindre motsvara den dramatiska diktens fordringar, då en dylik figur upphöjts på förnämsta platsen, medan verkliga hjeltar, sådane som Arvid Stålarms och Carl IX, stannat nedanføre. Det är ju ej lätt att föreställa sig en illslug, om än aldrig så olycklig räf, såsom den förnämligaste matadoren på en scen, samtidigt trampad af lejonet och tigern. Den högste lagskiparen i den dramatiska skaldekonstens värld

har likväl i sin Hamlet, en nära själafrände till Daniel Hjort uti ifrågavarande hänseende, segrande uppställt beviset derpå, att åtminstone såsom representanter af Nordens grubblande folklynnen äfven slika, af teorierna förkastade, varelser kunna användas icke utan framgång på „scenen, som betyder världen“. Och Goethes Torqvato Tasso, hvilken bevisligen gaf den sista impulsen åt Daniel Hjorts skald till verkets utförande, har till ochmed fördristat sig att kolonisera sin endast i idealets rymder hemmastadda dramatiska hjelte under Italiens till mäktig handling manande himmel. Men nekas kan likväl icke, att hvarken Shakespeare eller Goethe begått den artistiska oförsigtigheten, att ställa sina drömmande, inåtvända heroer ännu mera i skuggan, genom att låta handlingskraftiga män vid deras sida växa dem öfver hufvudet.

Lif saknar likväl hvarken Daniel Hjort sjelf eller stycket i allmänhet, ehuru detta lif vacklar vid randen af afgrunder, hvilka ständigt hota att uppsluka det. Om den tid och de personer, vi se framställda i skådespelet, gäller i full kraft Stålarms energiska teckning:

„När rättigheter, vuxna ur vårt hjerta,

Med makt och ära stå på slumpens spel,

Ett menskolif en småsak blir, ett öre

På tidens raffelbord“.

Och när vår tanke, vår känsla lockats tillbaka till dylika skådeplatser, inse vi lika lätt, att både en Daniel Hjort och en Arvid Stålarms kunna få rum derpå invid hvarandra, som vårt

lands lycka, att den scenförändring försiggått, hvilken ifrån den blodiga verkligheten förflyttat sådana karakterer och situationer upp till diktens allt försonande återspeglung.

De flesta af dessa karakterer och situationer voro för den, som skrifver dessa rader, ej så alldeles obekanta redan på förhand. Och likväl medger han med glädje, att de, mötande honom ånyo i Daniel Hjort, uppträdde nästan med nyhetens behag. Med alla öfriga åskådare och läsare af stycket måste förhållandet i ännu högre grad vara sådant. Bland de förut inom diktens områden icke gjorda bekantskaperna var Ericus Erici den, som hos mig väckte mesta intresset. Man kunde väl tycka, att denna biskop redan står utom den egentliga handlingens plan, och derföre äfven bort lemnas utanför diktens. Vid närmare betraktelse visar sig saken likväl annorlunda. Anblicken af denna fridens man gör ett oändligen godt intryck, der man ser honom stå fast liksom ett ankare midt bland tidens stormupprörda vågor. Och när man betraktar honom såsom den af osviklig tro uppfyllde härolden af en högre rättvisa, än den, hvilken skipas af „slumpens spel“ i ett öfvergångs tidehvarf, lösbrutet från alla fogningar, hvarmed det bort hänga ihop med det förgångna och det förflutna, har man ej mera mod att ur skådespelet utdöma den förträffligt tecknade prelaten. Man vore snarare böjd att anse honom lika outhärlig för den plats, han i dikten intagit, som för den, hvarpå historien hade ställt den vördnadsvärde, genom sednare tiders rättvisa till sin fulla betydelse uppskattade, mannen.

Ofvånföre betecknades detta skådespel med de bästa epitheter, jag vet tillägga något människoverk, då det karakterise-

rades såsom godt, skönt, ädelt. Rikt tillfälle att med vederhäftig bevisning bestyrka detta omdöme, lemna stycket nästan öfverallt. Men inom dessa raders trånga begränsning kan ej plats begäras för sådana bevis. Jag tillägger derföre här endast, att ställen af undransvärd finhet, hvad teckningen såväl af personerna som af situationen beträffar, öfverraska oss ej sällan i Daniel Hjort. Karaktersdrag, sådana som det, då förrädarn af sina dittillsvarande vänner och beskyddare glömmer bort att bortföra det guld, hvarmed han önskar köpa framgång åt sina lömska planer, väntar man sig blott af de största dramatiska skalders djupa intuition. Och detsamma gäller, bland mycket annat, äfven om den gripande kontrasten emellan Daniel Hjorts nattliga stämning under sin „dunkla väg“, som stupande för till förderfvet, och den svenska knektens solbelysta, på ett okränkadt samvete grundade förtröstan, att „gott sofver man, när man dör med heder“.

Diktionen i stycket utmärkes både af dramatiskt lif och synnerlig fägring. Äfven den vittnar öfverallt om en såväl human som aesthetisk bildning, hvilken gör ej blott den unge skalden sjelf, utan äfven det akademiska samfund, han närmast tillhörde, stor heder. För den höjda tonart, som genomgår dikten, har han utan tvifvel att tacka lika mycket den patriotiska lyftning, hvilken i dessa tider kommit den Finska nationalkänslans vingar att växa, som sitt eget snilles ingifvelse. En sak, lika viss som detta utmärkta skådespels tillvaro, är den, att det finnes till, framkalladt genom den varma fläkt af dramatiskt lif, hvars alstrande kraft flög fram öfver land och rike från den scen, hvilken Finska hufvudstadens häg för bild-

ning och konst uppreste såsom en ledande pharus åt nationen.

Detta unga konstens tempel har redan hunnit förvandlas till en ruin, och dess förmåga att höja sig, en ny phoenix ur sin aska, tyckes för långlig tid förklarad af omsorger, fikande att hastigt plocka handgripligare frukter, än äfven det herrligaste konstverk kan bjuda åt begäret efter nytta och nöje. Men om också Helsingfors theater icke under sin korta tillvaro skulle åstadkommit något annat minne af sin existens, än Daniel Hjort, kunde den dock anses hafva behörigen rättfärdigat de förhoppningar, hvaraf den kallades ur intet i dagen. Det är så beqvämt att, när det gäller konstens höga kraf, upprepa frasen: „Vårt land är fattigt, skall så bli“. Må man dock besinna, att Finland är ännu långt fattigare på dramatiska stycken af sådant värde som Daniel Hjorts, än på mark och penni! Historien känner intet folk, som förlorat sin plats bland nationernas antal i följd af fattigdom på mynt; men desto flera, hvilka gått i mistning af ett sådant erkännande genom sin oförmåga att behörigen uppskatta värdet af konstens ideala skatter.

Redan innan alla de förhoppningar, hvilkas medelpunkt den nya theatern var, gingo upp i rök, bortblåstes hoppet derom, att Daniel Hjorts skald skulle i en framtid, om också icke förminska, så åtminstone fördela på flera dramatiska arbeten det varma intresse, hvarmed hans förstlingsförsök åt detta håll blifvit emottaget. Detta var ett bland de hårdaste slag, hvaraf den fosterländska litteraturen kunde drabbas, och utan tvifvel det sorgligaste. Och ändock behöfver han, äfven i värsta fall, icke klaga med sin Johan Fleming:

— — — Blott en flyktig dröm
 Min lefnad var och intet spår på jorden
 Jag lemnar efter mig. O, det är tungt,
 Det är dock tungt att i sin ungdom dö!

Äfven skaldekonsten har haft sin Wilhelm von Schwerin, sina bröder Ramsay, hvilka fallne i blomman af sin ungdom, qvarlemnade de ljufvaste, skönaste förhoppningar, af dem tidigt kallade till lifs, såsom sörjande genier på sina tidigt öppnade grafvar. Men de unga hjeltarne hade dock kunnat träffas af en ännu tyngre lott, den att fastsmidas i en långvarig lifstidsfångenskap.

Gud, den Högste, bevara den rikt begåfvade ande, som diktat Daniel Hjort, från ett så bistert öde!

Helsingfors d. 4 Dec. 1863.

Fredr. Cygnæus.

DANIEL HJORT.

Personerna:

KARL, Hertig af Södermanland, Riksföreståndare

ARVID STÅLARM, Krigsöfverste i Finland.

JOHAN FLEMING, son till Klaes Fleming och Ebba Stenbock.

OLOF KLAESSON, naturlig son till Klaes Fleming, adopterad.

ERICUS ERICI, Biskop i Åbo.

JOACHIM SCHEEL, Befälhafvare på Hertigens flotta.

DANIEL HJORT.

EBBA STENBOCK, enka efter Klaes Fleming.

SIGRID, Stålarms dotter.

KATRI.

ERIK BRAHE,

LAURENTIUS PAULINUS, } Beskickning från Sverige.

Biskop PETRUS af Wexiö, }

Officerare på Slottet i Åbo.

En Parlamentär.

Tvenne Borgare i Åbo.

En Soldat på Slottet.

Tvenne Soldater i Scheels läger.

En Fångvaktare.

Gäster. Soldater. Menighet från Åbo.

(Händelsen tilldrager sig 1599 på Åbo Slott och i dess närhet.)

FÖRSTA AKTEN.

(Stora salen på Åbo slott. På hvardera sidan något framåt fonden tvenne pelare. Emellan dem åt höger är Stålarmska vapenskölden uppställd, omgifven af fanor och svärd, emellan pelarena åt venster den Flemingska, ståtligare och rikare ornerad. Åt höger en balkong. På muren i fonden ofvanom den äro följande latinska verser i röd skrift inhuggna:

Carolus huc veni, vici fudiqve rebelles;

Hinc abeo prorsus vestigia nulla relinqvens.

Huc iterum veniam, caveat sibi conscius omnis!

Non illo parcet tempore dextra reis.

En dörr på hvardera sidan närmare förgrunden. På venstra sidan en bönstol med en Mariebild.)

Första Scenen.

ARVID STÅLARM. EBBA FLEMING. OLOF KLAES-
SON. DANIEL HJORT. *Senare* JOHAN FLEMING.

DANIEL HJORT (*inträdande*).

Nu står derute hertigens beskickning.

EBBA FLEMING (*sorgklädd*).

Om än min make, du, Klaes Fleming lefvat,
De aldrig vågat hit i sådan tjänst!

Du svarta sorgdrägt, dig omkring sin själ
 Hvar ädling, som i Finland trogen blifvit
 Sin konung, efter Fleming evigt bäre!
 Men är vår makt densamma ej som då!
 Vår kung densamma är, vår sak densamma —
 Och hertigen dödsfienden, som då.
 Tar du emot dem, Stålarml!

STÅLARM.

Låt oss höra;

Jag fruktar lika litet ord som svärd.

JOHAN FLEMING (*inkommer från venstra sidodörren
 med ett bref i handen*).

EBBA FLEMING.

God morgon, son!

JOHAN FLEMING.

God morgon vänner alla!

Jag kommer, för att afsked ta! Jag redan

Har öfver sorgeåret vistats här;

Mig Sigismund till Warschau återkallar.

(Rücker brefvet åt Stålarml.)

Se här — och bjuder åt er dotter, Stålarml,

En plats hos drottningen.

STÅLARM (*ögnande i brefvet*).

Och ännu mer:

På nytt landstiga ämnar han i Sverige

Ännu i höst sin thron att återtaga.

Godt, godt, då kunna här vi vara lugna. —

Du ämnar resa?

JOHAN FLEMING.

Ja — och eder dotter?

STÅLARM.

Derom vi tala må ett ord ännu.

Du, Daniel Hjort, tag mellertid emot

Beskickningen. De här må svalka sig.

OLOF KLAESSON.

Hvad hin har farit i min käre broder?

Han knapt mig ser, är tvär, som vore han

Den adopterade och jag, minsann,

Den äkta pojken så till själ som moder.

(Alla gå utom Daniel Hjort.)

Andra Scenen.

DANIEL HJORT. BESKICKNINGEN från Sverige, be
stående af ERIK BRAHE, LAURENTIUS PAULINUS
och Biskop PETRUS af Wexiö.

DANIEL HJORT.

I värde herrar! vänten här en stund;

Snart Stålarms redo är att höra er.

ERIK BRAHE (*till Laurentius Paulinus*).

Säg känner ni den unge mannen der?
 Det bor en stolthet i hans blick och hållning,
 Som vore värd en Fleming.

LAURENTIUS PAULINUS.

En student,
 Som tjenade bland juniorerne
 I Wittenberg, den tid jag der tog graden.
 Uppfostrad är han uti Flemings hus,
 Ett hittebarn för öfrigt, fast det tycks
 Som finska adelsöfvermodet smättat. (*Till Daniel Hjort.*)
 Är det ej Daniel Hjort? det tyckes mig,
 Som förr vi sett hvarandra.

DANIEL HJORT.

Så det varit.

LAUR. PAULINUS.

Rätt mycket är förändradt, se'n vi tjente
 Tillsammans under ljusets fana.

DANIEL HJORT.

Hoppas
 Ni med ert tal mig vinna för er sak,
 Ni tager miste.

LAUR. PAULINUS.

Hvilken sällsam tanke!
 Dertill er ställning alltför ringa är.
 Blott som en gammal vän jag talte här.

Tredje Scenen.

DE FÖRRE. ARVID STÅLARM. JOHAN FLEMING.
OLOF KLAESSON.

DANIEL HJORT (*för sig*).

Nu skall det börja. Jag ej mäktar höra,
Min egen tanke vill mig sjelf förföra. (*Af.*)

STÅLARM.

Varen helsade! Från hertigen J kommen.
Vi äro icke vana från det hållet
Att höra något godt; dess mer tack skyldig
Jag eder blir, om nu det fallet är.

ERIK BRAHE.

På Sveas vägnar komma vi
Och helsa dig med frid och vänskap, Stålarml!
Den vilda strid, som broder emot broder
Och hat mot hat och död mot död har ställt,
Ej längre för en sjelfvisk konungs skull
Vårt folk, vår fosterjord förstöra skall.
Du minns hur Sigismund, så snart han kronan
På pannan tryckt och tagit hyllningseden,
Det land, som var hans fäders jord, uppfyllde
Med polska knektars vilda öfvermod
Och jesuiters stämplingar och list,
Och sökte så vår kyrkas rena tro
Och svenska folkets frihet undergräfvä. —

Nu slagen af vårt svärd, till Polen flyktad,
 På allmän riksdag hela Sveriges folk
 Skiljt honom från vanhelgad kungamakt,
 Och såsom föreståndare af riket
 Gett styrelsen åt hertig Karl; lägg därför
 Ditt vapen, Arvid Stålar, ned, det du
 Förrädiskt nu mot fosterlandet för,
 Och skilj ej Finland mer, med fruktlöst motstånd,
 Från glädjen af en dyrt beseglad fred.

STÅLARM.

Jag känner ingen annan fred än den,
 Som sätter landets rätte konung åter
 I frid uppå sin thron. Mig Sigismund
 Har utnämnt till krigsöfverste i Finland,
 Jag skall mitt vapen lägga ner, när han
 Mig så befaller — ej då hertigen
 Befaller det, ty annorlunda skall
 Det fridens altar byggas, der jag tager
 Utaf mitt svärd, än som ett trappsteg för
 Riksföreståndar'n upp till Sveriges thron.

LAUR. PAULINUS.

Vet ni, hvad ni med dessa ord har sagt,
 Vet ni, hvad med ett längre trots ni gör!
 Som Fleming, eder företrädare,
 Vill ni förakta folkets makt och vilja
 Och ställer öfver det en sjelfvisk konung.
 Hvad tror ni då väl, att en krona är?

Ett lån af Gud allen', som borgades
 På folkets aktning; och när den är kränkt,
 En skenbild blott af svunnen makt är kronan,
 En hägring falsk, som intet fäste har
 På himmel eller jord. Vänd åter, Stålarml,
 Från orätt väg, än medan det är tid,
 Och sök förlåtelse för allt hvad här
 Du och Klaes Fleming brutit emot folket.

STÅLARM.

Om svenska folket har förglömt sin trohet,
 Har Finland den ej glömt och skall ej glömma,
 Så länge här en ädling finnes kvar,
 Som heder har och svärd till dess försvar.
 Det finska folket troget skall förbli
 Sin kung, sin ed — och folket det är vi!

BISKOP PETRUS.

Ej samka ökad skuld med sådant tal
 Till Herrans vrede öfver detta arma
 Och ödelagda land. En trolös konung,
 En kättersk kung är Sigismund, som velat
 Med påfvelärens mörker släcka ut
 Det rena ljuset af vår kyrkas tro.
 Ej brottsligt uppror är, som störtat honom,
 Ej hertigen, ej folket. Sjelf han gjort det,
 Då de beslut, hvarmed Upsala-möte
 Slöt en evärdlig ringmur kring vår kyrka,
 Han falskt besyurit först och sedan brutit.

Ett folk, ett land, en tro är Sverige nu,
 Och innan han ödmjukat sig för oss,
 Skall Sveriges rike sorgsen enka stå,
 Som glömt den brudgum, henne ej var värdig,
 Och i Guds helga ord den tröst uppsöka,
 Som läker alla sår, hur djupt de blöda.
 Tro, Stålarms, icke att ditt trots förmår
 Förändra det, som himmelen beslutit;
 Lägg därför ödmjukt ned ditt vapen nu,
 Att Herrans hand ej tung på dig må falla.

STÅLARM.

Ers vördighet, jag är för litet bisp,
 För att för det der kalfskinns pergamentet,
 Som J Upsala-prester skrefvo hop,
 Uppoffra öfvertygelse och ära.
 Jag trodde på min Gud, förr'n det fanns till,
 Och än jag hoppas, han mig skydda vill.
 Den kung, han gifvit svärdet uti hand,
 Jag strider för till lifvets sista rand.

ERIK BRAHE.

Ert sista ord?

STÅLARM.

Jag underhandlar ej.

LAUR. PAULINUS.

Det svaret skall ni ångra än med sorg.
 Minns hur ni redan en gång blef besegrad

Af hertigen och tvangs att honom hylla,
 Minns hur det löfte då ni honom gaf,
 Ni bröt på nytt. Snart skall han komma åter.

(Pekande på verserna ofvanför balkongen)

Den versen der, han då i muren högg,
 Han hugga skall i blod på häfdens blad.

(Uppläsande den)

„Hit jag, Karl, har kommit och sett och betvingat
 ett uppror,
 Härifrån åter jag går, lemnar ej spår af min hämd.
 Men jag skall komma igen, enhver förrädare bäfve!
 Ingen forskoning då finns undan min straffande hand.“

STÅLARM.

Vi den ej frukte. Orörd der den sitter
 Och håller skarp vår blick och blankt vårt svärd.
 Må detta bli det sista ord vi byta!

BISKOP PETRUS.

Så fortfar då att anse mera värd
 En brottslig konung, än er fosterjord.
 Med sorg vi resa åter, snart med svärd
 Afgöras skall, hvad vi här bytt med ord.

(Erik Brahe, Laur. Paulinus och Biskop Petrus af Wexjö gå.)

Fjerde Scenen.

ARVID STÅLARM. JOHAN FLEMING.

OLOF KLAESSON.

OLOF KLAESSON.

God natt med er, J riddare af ordet,
 God morgon strid och muntert lif igen,
 God natt med kutter under jungfruburen,
 God morgon trummors larm, kanoners brumbas,
 God natt med middagslur och gäspning lång,
 Snart börja vi vårt glada näringsfång!

JOHAN FLEMING.

Af rättvis harm mitt hjerta mot dem lågar.

STÅLARM.

Vill än' du från oss resa?

JOHAN FLEMING.

Resa nu?

Förråda vore det min konungs land,
 Och fast mitt svärd i striden väger ringa,
 Jag för min kung skall veta det att svinga.

STÅLARM.

Det hoppas jag utaf Klaes Flemings son.
 Nu till fru Ebba! I sitt bönerum
 Hon väntar oss. (*Stålarms går.*)

Femte Scenen.

JOHAN FLEMING. OLOF KLAESSON.

JOHAN FLEMING.

Hör på ett ord, min bror!

Vi varit nu en tid ej riktigt goda
Uppå hvarandra.

OLOF KLAESSON.

Jag det märkt förväl;

Men kan ej dertill hitta på ett skäl.

JOHAN FLEMING.

Mitt felet är. Jag vet ej, men en misstro
Till dig, till mig, till allt mig fatta vill.
Hvarföre skulle Sigrid väl och mig
Man för hvarann bestämma? Väcka så
Uti min själ en fäfang eld till lif!
Kall, sluten, bort hon drager sig för mig.
Om någon ann' hon älskar, är det dig.
Tag henne då, gör slut på mina tvifvel
Och gif mig ro! Er lycka skall bli min.

OLOF KLAESSON.

Är detta skälet till vår position?
Må hin all kärlek ta, som kastar så
Ett sjelfviskt grand i vänskaps klara blick
Och här oss begge hållit nu till narrar!
Jag Sigrids älskare! Ja, om hon vore

En fri och munter borgartös, då kunde
 Jag väl ha vågat på en hemlig kyss.
 Hon älska mig! Den allvarsamma, vackra
 Och stolta flickan! Gå och säg åt henne
 Det ordet blott, hon skrattade dig ut
 Och gret på samma gång, att du ej bättre
 Förstår dig på ett litet blygsamt hjerta,
 Som troligen ej känner högre lott
 Än att få falla dig om halsen blott.

JOHAN FLEMING.

Nej, nej.

OLOF KLAESSON.

Det der, det duger ej, min själ;
 Hon måste än i denna dag bli din,
 Ty annars drunknar uti älskarn hjelten,
 Och sådant duger ej i tid som vår.

JOHAN FLEMING.

Men om hon icke älskar mig?

OLOF KLAESSON.

Åh prat!

En flicka bär sin tro ej fram på fat;
 Den gömmer hon — ja, bilden är fatal —
 Som en rekryt sitt hopp att bli genral.

JOHAN FLEMING.

Förlåt den misstro emot dig jag närt!

OLOF KLAESSON.

Gör ingenting. Jag ej stort bättre varit.
 Ty som, näst hertigen, af allt på jorden
 Jag hatar sorgen mest, så har jag sökt
 Förnärmad vänskap vända bort i löje
 Och skratta ut dig ur min glada själ.
 Men som det orätt var, låt det bli glömdt!
 Och nu — ett ord ej om hvad föregått;
 Här har du gamla vännens hand tillbaka.

JOHAN FLEMING.

Jag tager den med hjertats tysta ånger,
 Jag trycker den vid minnet af den stund,
 Då, nyss till Finland kommen, första gången
 Jag till min faders grafvård gick och der
 Dig knäböjd såg med kind af tårar stänkt.
 Hvem kunde derpå känna glade Olof,
 Hvarom i Warschau jag så mycket hört.
 Vi derfor länge språkade tillsammans
 Och kände ej hvarandra alls igen,
 Till dess du hastigt mig om halsen for
 Och ropade mitt namn. Och det blef afton,
 Förrän vi skildes åt och himlens stjernor
 Bevittnade vår vänskaps varma ed.

OLOF KLAESSON.

Och troget ock skall denna eden hållas.
 Snart komma storm och strid, då pröfvas den;
 Då vet du, hvar du har en trofast vän.

JOHAN FLEMING.

Nu låt oss följa Stålarne till min moder!

OLOF KLAËSSON.

Ännu i dag blir flickan din — jag håller!
Och om jag vadet tappar, eger du
Min svarta frustande Arab.

JOHAN FLEMING.

Din tok!

Du aldrig kärlek känt.

OLOF KLAËSSON.

Blott åtta gånger,
Och hvar gång följd af små-förtret och ånger.
(Båda gå genom venstra sidodörren.)

Sjette Scenen.

DANIEL HJORT *(träder in bakom pelarena,
läsande i en gammal bok).*

Jag kan ej säga som den store talarn:
„I skrift och tanke finns min fröjd och tillflykt;
Så gladt finns intet, som ej gladare
Blir genom dem; så sorgligt intet finns,
Som genom dem ej mindre sorgligt blir.“
Jag pröfvat denna sats, men den är falsk.
När dig jag läser, gamle Livius, o,
Ej fylls mitt bröst af glädje, men af ångest.
När jag på edra stora strider tänker,
Hur ringa synes mig ej denna strid!

När jag ert tappra, stolta folk beundrar,
 Hvar ser ett sådant jag i denna tid?
 När för min själ en Brutus, Marius stå,
 Då faller blytungt öfver mig mitt öde,
 Och, fängslad här af tacksamhetens skuld,
 Mig sjelf jag måst' besegra. O! att aldrig
 Jag skådat denna bok i Wittenberg,
 Att aldrig annat för min tanke kommit
 Än torr, spetsfundig dogmatik, den kapphäst,
 På hvilken tiden, som en blodröd narr,
 Nu rider karnaval. Bort, sköna bok!
 Jag vill dig bränna upp. En bättre sats,
 Än den jag nyss citerat, vill jag svära:
 I dröm och kärlek finnes fröjd och tillflykt;
 Så gladt finns intet, som ej gladare
 Blir genom dem; så sorgligt intet finns,
 Som genom dem ej mindre sorgligt blir. —
 Slå upp ditt öga, kärlek, du som drömmer
 Uti mitt bröst, att der blir ljus och frid,
 Slå upp din blick och hviska Sigrids namn!
 Jag henne lärt som barn. Vid stilla kärlek
 Jag sett en engel blomma helig upp.
 O! jag ej orätt läst i hennes blickar,

(tar fram ur boken en biljett)

De skygga, drömmande. J skrifna ord,
 Åt henne yppen hvad jag ej kan säga.

(Gömmar biljetten vid Mariebilden.)

Här uppå fridlyst rum, dit hon blott nalkas,

Jag lägger omärkt den. När hit hon kommer
 Och ber sin bön, Guds moder bød för mig!
 Man nalkas! det är hon och hennes far.

(Går ut genom högra sidodörren.)

Sjunde Scenen.

ARVID STÅLARM. SIGRID *(med en krans af hvita rosor
 i handen. De inkomma bakom pelarena från venster samtalande).*

STÅLARM.

Min dotter! Redan alltför länge har
 Trolofningen med Johan tyst du afböjt.
 Det går ej längre an. Jag sjelf ju ser,
 Hur dina kinders blommor blekna af.
 Du älskar honom, hvarföre då längre? . . . . .

SIGRID.

Min dyre fader! Ingen ann' jag älskar
 Än dig. Jag vill ej gifta mig. Har jag
 Ej nog af kärlek här? Jag vill ej mer.
 Till Warschau åter reser Johan Fleming.
 Hvi vill du bort mig sända, att en främling
 Vid hofvet dväljas! Låt mig bli hos dig,
 Min gode fader!

STÅLARM.

Barnsligheter, Sigrid!
 Dessutom reser Johan ej. Han blifver
 I Finland qvar att dela här med oss
 Den fara, som från Sverige hotar.

SIGRID.

Ah!

STÅLARM.

Nåväl, betänker du dig än?

SIGRID.

Låt mig

Inför Guds moder hålla här min bön;

Se'n skall jag svara dig.

STÅLARM.

Farväl till dess!

(För sig.) Som snäckans perla gömmer sig för dagen
Och blygsamt drömmer i sin egen glans,
Hon sluter tyst sin kärlek i sin barm,
Min goda dotter! *(Går.)*

Åttonde Scenen.

SIGRID *(på knä för Mariebilden).* KATRI *(senare).*

SIGRID.

Heliga Guds moder!

Min mor jag tidigt miste. Du min tröst,

Min moder blef; så hör min bön, som fordom!

Om andra dig förglömt, så hör dock mig!

KATRI *(smyger sig in bakom pelarena).*

Hur länge skall jag sörja i min själ,

Och ängslas dagliga uti mitt hjerta,

Hur länge skall min ovän sig förhäfva?

SIGRID.

Så rent, så hvitt, som dessa rosor, var
Engång mitt hjerta. Tyst det blöder nu,
Du heliga Guds moder, gif det frid!

KATRI.

En bön? Och här? Hvem är den hvita dufvan?
Tyst! Skrämmas skall hon, om hon blir mig varse.
Ej för att böner höra, hit jag smugit.

(Gömmar sig bakom Flemingska vapenskölden.)

SIGRID.

Gif åt mitt hjerta himlens kraft att segra
Uppå dess onda böjelser och tankar.

(Fäster kransen under Mariebilden.)

Nionde Scenen.

DE FÖRRA. DANIEL HJORT *(från högra sidodörren).*

KATRI *(för sig).*

Der kommer han. O, att jag ensam vore
Med honom här! När skall den stunden slå?

DANIEL HJORT *(blickande på Sigrid).*

Skall jag till hennes fötter falla? Fråga
Hvad kärlek blott kan våga? Nej, ej än!

SIGRID *(blir varse biljetten, som Daniel Hjort
gömt vid Mariebilden).*

Hvad? Detta papper? . . . . .

DANIEL HJORT.

Ah, hon märker det!

SIGRID (*tager biljetten*).

Till mig. Jag känner denna stil! O Gud!
Jag anar hvad den innehåller.

DANIEL HJORT.

Sigrid!

KATRI (*för sig*).

Han älskar henne. Blommar här hans lycka,
Tyst, okänd som jag kom, jag går att dö.

SIGRID (*fattande sig*).

Ni här? Ni skrivit detta? Stanna! Tyst!
Hvad är som gifvit skäl till detta steg
Af er mot Stålarms dotter?

DANIEL HJORT.

Är det Sigrid,

Som talar så? O, nej, det är ej möjligt!
Har hon då glömt de ljufva barndomsstunder
Af fridfull lek i Qvidjas gröna lunder?
Har hon då glömt, den nu så stolta, kalla,
De fordna, glada, ljufva samtal alla
Vi höllo förr. Och är det hon, som talar?
Nej, hennes skenbild blott i dessa-salar.

SIGRID.

Ni lönar illa det förtroende,
Min far bevisat er, och klandrar hårdt
Den rena vänskap, som ett barn er skänkt,

(med bortvändt ansigte)

Och om — — —

DANIEL HJORT.

Säg ut, jag redo är att höra.

SIGRID.

Och om man finge känna denna djerfhet,
Ni vet hvad er det kostade och mig.

DANIEL HJORT.

Ah!

SIGRID.

Här jag lägger brevet, tag det åter.
En evig hemlighet emellan oss
Skall detta bli, er ingen förebrå.

DANIEL HJORT.

Ni älskar mig, ni älskar mig ändå!
O! säg blott det och jag skall lugnt försaka.

SIGRID.

Ni ärelysten är. Om ni mig älskat,
Förvisst ni hade spart mig denna stund.
Jag er ej aktar.

DANIEL HJORT.

Ah — Farväl!

SIGRID.

Blif kvar!

KATRI (*för sig*).

Jag andas åter. Snart jag honom har.

Tionde Scenen.

DE FÖRRA. ARVID STÅLARM. JOHAN FLEMING.

STÅLARM.

Är nu den lilla blyga oron öfver?

SIGRID.

Ja, jag bestämt mig.

STÅLARM.

Och så allvarsam?

SIGRID (*med förställd fröjd*).

Du tycker det! Nå ja. Ett ja, min far,
 Det flyger ej med fjärilsflygt på tungan.
 Det tusen nycker, tusen skygga tankar
 Besegra måste, som så länge bry oss,
 Tills man tar mod och säger: här min hand!

(*Räcker handen åt Johan Fleming.*)

JOHAN FLEMING.

Du ljuftva hand! Hur har du icke lätit
 Mig vänta uppå dig! Än darrar den,
 Som om den bort sig ville från mig rycka.

(*Kysser Sigrids hand.*)

Så tar jag denna pant uppå min lycka.
 Nu finnes ingen sorg och saknad mer,
 Och qvällens fest, som ämnad var att fira
 Mitt afsked, du förvandlat i en fest,
 Der kärleken är värd och fröjden gäst.

SIGRID.

Här är så qvraft i denna tunga sal!
 Hvar är din moder? Låt oss gå till henne!

JOHAN FLEMING.

Kom hellre ned i slottets trädgård då!

SIGRID (*undvikande*).

Re'n börjar aftonrodnan vestern måla,
 Och höstens blommor halft förvissna' stå.

JOHAN FLEMING.

Ser du på dem, de vakna upp och stråla.

(*Sigrid och Johan Fleming gå.*)

Elfte Scenen.

KATRI. ARVID STÅLARM. DANIEL HJORT.

STÅLARM.

Gå lätta ungdom med din lätta oro! —
 Här, Daniel Hjort! Skrif dessa bref i ordning!
 De skola hän till alla väderstreck,
 Hvarhelst vi ha en stridsbror rask och käck.

Slut blir med frid och ro i slott som tjäll,
Men gladt vi skola fira denna qväll.

Hör svenner! (*Betjening inkommer.*)

Tänden ljus, låt lampor glimma!

Snart strida vi, nu njuts en sorglös timma.

(*Går, förenande sig med ankommande gäster. Festlig upplysning.
Musik höres utom scenen.*)

Tolfte Scenen.

KATRI. DANIEL HJORT. FÅNGVAKTAREN.

FÅNGVAKTAREN.

Hvart nu så upprörd, mästare Daniel?

DANIEL HJORT.

Du!

Så! någon finns, som märker också mig.

Och denne är fångvaktaren, mannen från

De här i hvalfven lefvande begrafna.

En passlig man! Hvad vill du här?

FÅNGVAKTAREN.

Jag skulle

Blott säga till häruppe, att den siste

Af fångarna har dött i natt.

DANIEL HJORT.

Ha, ha!

Det var rätt lyckligt för den stackars karlen!

I dag är lyckan gäst på detta slott,

Från Flemings son allt ner till Flemings fångar.
 Gå! Isig graflukt hemtar du hit upp!
 Ej Arvid Stålarms nu har tid med dig.

FÅNGVAKTAREN.

Säg, är det sannt, att vi få krig igen?
 Då lär ej hvalfvet länge hållas tomt!

DANIEL HJORT.

Får du ej någon annan dit, så skall
 Jag komma sjelf och bjuda mig åt dig.

FÅNGVAKTAREN.

Utaf den der får intet klokt man höra.

(Fångvaktaren går.)

Trettonde Scenen.

KATRI. DANIEL HJORT.

DANIEL HJORT.

Fly, fly, du kärlek, du, min sista dröm!
 Du blef det bittraste af allt det bittra
 Ut i min lefnad! Hvarför blef just jag
 En hemlös, vilsekommen gäst i verlden,
 Ett hittebarn förutan namn och far?
 Sin rot har minsta blomman, hafvets våg
 Ger upphof åt en annan, mossan har
 En grafsten dock att växa på, den fänge,

Som dog i natt, han hade dock engång
Ett lif att lefva för. Hvad eger jag?

KATRI (*framträdande*).

Mer, än du tror och mer, än här kan sägas.

DANIEL HJORT.

Ha! Åter qvinna står du i min väg!
Så tala, säg en gång, hvad vill du mig?

KATRI.

Jag har den fackla, som ditt dunkla öde
I blodrödt sken skall lysa upp och ge dig
Tillbaka allt, hvad här du saknat har.
Möt mig i morgon qväll vid slaget nio
På Åbo torg; man kommer, gå, farväl!

(*Hon drager sig tillbaka bakom en pelare.*)

DANIEL HJORT (*aflägsnar sig långsamt, då han blir
varse Ebba Fleming*).

Fjortonde Scenen.

KATRI. EBBA FLEMING.

EBBA FLEMING.

På nytt slår kriget vingen öfver Norden; —
Och du, Klaes Fleming, är ett stoft i jorden!
Ner öfver oss din starka ande sänd

Och samma kraft i våra hjertan tänd,
 Hvarmed du Finland höll med säker hand —
 På tidens vilda stormupprörda vågor
 Hur folket stöd i uppror och i lågor! —
 Vid svuren trohets säkra ankartand!
 Ditt svärd var härar, och din kraft var spord
 Från Polens sol till norrskenet i nord,
 Och Sveriges krona hängde på ditt ord!
 Och samma själ, hur blid, hur varm den var
 I hemmets ro; hans blick, hur ljuf och klar!
 O! jag vid detta hjerta hvilat har.

KATRI (*som stigit fram och hört Ebba Flemings monolog, gör en hotande åtbörd och skall aflägsna sig, men märkes af Ebba Fleming, som förskräckt studsar tillbaka*).

EBBA FLEMING (*med ett ansken*).

Ah! hvem är ni! Hur har ni kommit hit?

KATRI.

Ohörd som sorgens suck i glädjens sal,
 Omärkt som, bland de mäktige, föraktet.

EBBA FLEMING.

Bort hemska syn! Bort dit, hvarfrån ni kom!

KATRI.

Det är för långt tillbak's till Österbotten.
 Var helsad från dess grafvar och dess öknar!
 Jag helsar dig ifrån din makes verk.

Femtonde Scenen.

DE FÖRRA. ARVID STÅLARM. OLOF KLAESSON.
JOHAN FLEMING. SIGRID STÅLARM. GÄSTER.

(Vid Ebba Flemings anskri hafva alla inkommit och församlat sig i fonden.)

EBBA FLEMING.

Ah! Drifven henne bort! *(Föreinar sig med de andra.)*

KATRI.

Kom mig ej när!

Bereden er på hvad som förestår.

I störtat folket i förderf och död,

Men fast vår gård ni brännt, och från oss röfvat

All kärleks kraft, så lefver hatet än!

Det smyger spårlöst fram vid tiggars tafven,

Det håller råd med skuggorna i grafven,

Lyss vid palatsets dörr, i kojan talar;

Då brista vapensköldar, remna salar.

Så länge lefver det, tills hämdens dag

Går ned i blod, — och detta hat är jag!

(Aflägsnar sig skyndsamt.)

Slut på Första Akten.

ANDRA AKTEN.

(Åbo torg med domkyrkan i fonden. Till höger ingången till en bod. Något fram på scenen en schavott. Skymning.)

Första Scenen.

TVENNE BORGARE.

FÖRSTA BORGAREN.

God afton, du, hur' står det till?

ANDRA BORGAREN (*vid boddörren*).

Ingenting att säga derom i så oroliga tider, som dessa.

FÖRSTA BORGAREN.

Sörj den som vill. Ger Gud dag, så ger han råd.

ANDRA BORGAREN.

Ja den som bara hade råd att vänta! Polsk in-
qvartering, dryga utskylder, flickorna bakom lås och
bom, onda tecken på himmelen, spöken som strida i
luften, sjöfarten hindrad till Sverige. — Usch! det
finns en sorg på hvar fingerled den här tiden. Jag

väntar bara att en vacker natt få se slottet dansa polska med domkyrkan på ett munkrep, för att allt i världen skall vara upp och ned, utom vi två.

FÖRSTA BORGAREN.

Ondt finnes det alltid, käre vän. Finnes det inte utom oss, så finnes det inom oss. „Ju strängare vår Herre uppfostrar oss, sade far min i tiden, dess bättre menar han det med oss.“ Det säger Biskopen också. Ni var inte i kyrkan i sista söndags.

ANDRA BORGAREN.

Hade annat att tänka på, träffade en svensk skutfarare, en rask karl, må du tro. Hertigen har knäckt herrarne i Sverige och snart skall han komma hit också.

FÖRSTA BORGAREN.

Jo, jo, så säger man. Det finns många herrar i riket nu för tiden, och ju flera kockar, dess sämre soppa, och vi äro soppan vi — — —

ANDRA BORGAREN.

Som ätes opp ja. Låt se, låt se! Vet ni hvad, Jansson, det sker hiskeliga saker om natten, der omkring schavotten.

FÖRSTA BORGAREN.

Huh! Det mörknar redan!

ANDRA BORGAREN.

Jag har måst' flytta min säng i ett annat rum, ty om midnatten tisslar och tasslar det jemt här utanföre och lemnar oss ingen ro i huset. I går natt, Jansson . . .

FÖRSTA BORGAREN.

Nå, i går natt . . . . .

ANDRA BORGAREN (*stängande boden*).

Så rang det liksom af domens klockor i luften, och här omkring schavotten sjöng en dödpsalm sig sjelf, utan att man visste, hvarifrån det kom.

FÖRSTA BORGAREN.

Huh, det är ruskigt och mörkt härute. God natt, kära bror!

ANDRA BORGAREN.

Bah! Vill du inte komma in och hålla mig sällskap?

FÖRSTA BORGAREN.

Tack, tack! I sådana här tider trifs man helst hemma vid ljus hos hustru och barn sina. Måtte det bli bättre tider för dem engång. God natt, god natt! (*Han går. Månen framskymtar ur moln och kastar svarta skuggor öfver scenen. Andra Borgaren går in i sin bod, den han stänger efter sig.*)

Andra Scenen.

DANIEL HJORT (*inkommer*).

„Jag har den fackla, som ditt dunkla öde
I blodrödt sken skall lysa upp“, så föllo
Ju hennes ord. Jag hör dem än, jag hört dem
Igenom sömnlös natt och dagens hvimmel.
Du öde, skall ditt dok du ändtligen
För mig upplyfta! Fader, moder, hem!
Hvad ljufva ord! jag sagt dem aldrig förr.
Är det en dröm, en dröm, som gäckar mig?
Min hela själ är väntan, mina sinnen
Försmält uti ett enda: hörseln. (*Lyssnar.*) Hör jag
Ej steg, ej röster här!

(*Tornuret slår nio.*) Ah, timman slår!

Tredje Scenen.

DANIEL HJORT.   KATRI.

KATRI.

Hvar är du, för hvars skull i tjugu år
Min fot har blödande på törnen trampat,
Hvar är väl du, så känd och dock så okänd,
Uti hvars hand ett vapen jag förtror,
Som blodshämnd starkt, som dödligt hat så segt?

DANIEL HJORT.

Om mig du menar, är jag här.

KATRI.

Jag lofvat

Dig säga, hvem du är. Jag kan än mer,
 Jag kan dig föra till din moders famn
 Och till din faders — graf.

DANIEL HJORT.

Ve, om ditt hjerta

En hopplös smärta känt och vågar dock
 Min öde själ med falsk förhoppning gäcka!

KATRI.

Jag gäckas ej, om sjelf du mig ej gäckar.
 Dock, innan någonting jag yppar, svara,
 Om du har mod att allting öfvergifva,
 Som förr du vördat, och i evig glömska
 Försänka allt, hvad förr din kärlek egt?

DANIEL HJORT.

Du frågar om mitt mod. Ej mod behöfs,
 Der ingen strid i fråga komma kan.
 Du ser framför dig här ett hjerta blott,
 Som ingen ömhet, ingen vänskap känt,
 Som törstat, törstat hela lifvet efter
 En droppe kärlek och den aldrig nått,
 Som likt en fågelunge, ensam lemnad
 Uppå en öde klippa uti hafvet,
 I gränslös, evig ensamhet förtvinar.

Du talte om min faders graf, hvar är den?
 Om under klippors hvalf och jordens grund
 Han låg fördold, jag sprängde dem och värmd
 Det döda hjertat med mitt lif till lif!

KATRI.

Håll upp, att ej den sista kraft, jag spart
 För denna stund, trots år af sorg och vanvett,
 Flyr bort.

DANIEL HJORT.

Så fortfar, säg min faders namn,
 Att i dess himmel jag får svalka mig!

(Griper i henne och skådar henne i ansigtet.)

Du ljuger ej! En djefvul det ej kunde!

KATRI.

Ser lögnen ut som jag, då ljuger sanning.
 I himlens stjernljus här jag för dig står.
 Så sannt, som Gud har detta hvalfvet byggt,
 Så sannt det öfver menniskornas synd,
 Sjufalt förlåten, sjufalt remna skall,
 Så sannt det är, att dagens klara sanning
 Jag till dig ropar med din faders namn:
 Bengt Ilkainen.

DANIEL HJORT.

Det namnet förr jag hört.
 Säg, var han icke en af dem, Klaes Fleming
 I slottets fångselhålor lät förgås,

Till straff, för det de reste sig mot honom?
Ha! sjelf jag varit med och domen skrifvit.

KATRI.

Din faders bror det var. Din fader föll,
Då än ett omedvetet barn du var.
Långt upp i Österbotten stod hans gård,
En grushög nu, der ulf och ormar smyga.
Här finnes han, inunder galgen kastad
Och tredelt huggen af Klaes Flemings bödel.

DANIEL HJORT (*ilar upp till schavotten*).

Der! — Ha! Min fosterfar min faders bane!

KATRI (*sätter sig på schavottens trappsteg*).

Din fader var en fri och mäktig bonde.
I strid med Ryssland landet stod. Klaes Fleming
Var då krigsöfverste; — med vilda knektar
Hvar gård han fyllde, ty den stolte herrn
Oss bönder hatade, som honom vi.
Så höll han krigets röda fackla hånfullt
Vid jemn och varsam eld, för att med den
I våra gårdar nödens mordbrand tända.
I denna jemrens tid din mor dig födde.
Jag minns en qväll, som om i går det varit,
Din fader borta uti rian var,
Din moder satt med dig invid sitt bröst
Och såg för första gång det födselmärke,

Som du vid hjertat bär, och undrade
 Hvad denna ormgadd väl betyda skulle.
 Då vildt en skara utaf Flemings knektar
 I rummet rusade, af blod bestänkta.
 De hade varit hos din far i rian
 Och fordrat der, att med den rest af säd,
 Som våld och krig uppå hans åker lemnat,
 Han genast skulle deras säckar fylla.
 Bengt var den mannen ej, som slikt fördrog,
 Den fräckaste han lyfte upp och slog
 I blod till marken ned. De öfrige
 Hans folk ur rian dref; en strid begynnade,
 Der knekten kom till korta. Flyende,
 Förföljde af de våra, in de bröto
 Uti din faders hus. Ej mer blott ord
 Och armkraft gällde der, men spjut och pilar.
 Då lyfte en soldat dig på sin arm,
 Gick fram med dig till fönstret, ropande:
 „Den första pil, J rikten emot oss,
 Blir detta barnets död.“
 Din moder dignade på golfvet ned,
 Och när hon åter vaknade, då stod
 I lågor stugan, qvidande du låg
 På halfbränd tröskel; upp hon tog dig, flög
 Igenom eld och rök — och gården hann — der vred sig
 Din fader i sitt blod, och långt från fjerran
 Ljöd knektars hänskratt genom lågors gnissel.

DANIEL HJORT.

Jag hör det tydligt, som jag lågan ser
 Och gården, skogen, — åkern bort till höger.
 Ha! Minnet som en vådeld flammar upp
 I dunklet af den natt, der förr jag famlat.

KATRI.

Förstärkning hade Flemings knektar fått,
 De våra flytt, din fader sårad fallit,
 Och de, som började med rån och våld,
 Med mordbrand slutade sitt segerjubel.

DANIEL HJORT.

En skogsväg minns jag nu, en stormig natt.
 Emot en qvinnas axel tyst jag låg
 Och lekte der med ett par svarta lockar.

KATRI.

Det var din mor. Hon följde med din fader
 Till Åbo, dit han skickades att klaga
 Hos Fleming öfver knektarne.

DANIEL HJORT.

Nåväl?

KATRI.

Nåväl, för uppror och för mord beskylld,
 Emedan han sin egendom försvarat
 Mot Flemings knektar, dömdes han till bojor

Och skymflig död på stupstock. Fåfångt låg jag
 På knä för Fleming, bedjande om nåd.
 Den grymme mannen såg mig kallt i ögat
 Och vände sig och — gick. Här är den plats,
 Der skuldlöst flöt din faders blod!
 Här är den plats, der liflös ned din moder
 Af smärta dignat!
 Här var det, som hon under nattens mörker
 Gret blek sin kind och sörjde håret grått.
 Här har hon lyft dig faderlös mot skyn
 Och ropat ve, ve öfver mördarn Fleming.
 Här tappade hon bort förståndets ljus
 Och, liknöjdt irrande i skog och mark,
 Åt bark af träd och sina tårar drack.

*(Månen går för ett ögonblick fram ur molnen och kastar
 sitt sken öfver dem.)*

DANIEL HJORT.

Min mor, min mor, ja, det är du, är du!

KATRI.

Kom mig ej när, ej än min son du är!
 Hör mig till slut, jag sedan dig skall höra.
 Så satt jag engång invid vägens rand;
 Förbi red Fleming med en guldsmidd skara,
 Och halfdöd låg du vid mitt bittra hjerta.
 Mig tycktes då, att alla goda men'skor
 På jorden voro döda, Gud var död

Och himlen svepte sig, ett dunkelt sorgflor,
 Kring all den döda världen. Här allena
 Uti mitt bröst ett hjerta slog; mig tycktes
 Som i en dröm, att du var död, det gjorde
 Min själ så godt. Vansinnets ljufva mörker
 Omgaf mitt hjerta som en läkedom.
 Se'n vet jag icke hvad som hände mer.
 Allt nog — du qved ej mera vid min barm;
 Och så kom jag tillbaks till Österbotten —
 Gud vet uppå hvad sätt.

DANIEL HJORT.

Ah! det var då

Mig Fleming tog från vägen upp.

Du öde!

KATRI.

Der satt jag sedan på vår gårds ruiner
 Och vackra visor sjöng till fåglars qvitter —
 Så vackra visor! En jag minnes än:
 „Min make föll i sitt röda blod,
 Bödeln som prest vid kistan stod,
 På grafvarna giftört växer.“

DANIEL HJORT.

Hur bittert söndersliter denna syn
 Den sista flik af vördnad, som jag än'
 För Fleming hyser.

KATRI (med återvunnen fattning).

Fleming säger du!

Hans skuldregister än jag icke slutat.
 Skrif upp på det, att han din slägt utrotat,
 Då Österbotten som en enda man
 Sig reste mot hans jernok opp. Bengt Poutu,
 Din moders bror; Matts Ilkainen, din farbror,
 För denna stupstock fallit, eller hungrat
 Ihjäl i slottets mörka fångselhålör.
 Ej finnes kvar i hela Österbotten
 En enda man, som var din faders vän.
 På härjad åker rostar lemnad plog,
 Och floden suckar emot blodig strand,
 På härden ligger elden svart och död,
 Och kyrkan står, en öde helgedom.
 Hvarthän du ser i Finlands skilda trakter,
 Borggårdar blott och kyrkogårdar frodas.
 Och sjelfva gräset uppå grafven hviskar:
 Hämd öfver Flemings ätt i sista led!
 Det ropet gaf mig åter min besinning,
 Mitt öga tändes, minnet vaknade
 Och dig jag mindes, mindes hur jag smög
 Ifrån dig, att du ej det skulle höra,
 Och hur jag såg dig se'n på Flemings arm
 I vägens dam vid krökningen försvinna.
 Jag upp dig sökte, såg dig, kände dig.
 Dock aldrig skall jag i en moders famn

Den sonen sluta, som Klaes Fleming uppfödt,
Förrän sin äkthet han bevisat mig.

DANIEL HJORT (*faller på knä och blottar sitt bröst*).

Se ormens gadd uppå mitt bröst och slut mig
Intill ditt hjerta!

KATRI.

Gå tillbaks till slottet!

DANIEL HJORT.

O moder! mer du hatar, än du älskar.

KATRI.

Af kärlek hatar jag. Se här, min son!
Tag denna ring, den tryckte hertig Karl,
Då än en ung och fridsäll prins han var,
Din far på hand, då denne segrande
För folket en gång talte stolt på riksdag.
Den ringen följde honom in i döden,
Den hör dig till som arf.

DANIEL HJORT (*sedan han försökt den*).

Invid mitt hjerta

Den hvila skall, nytt lif ingjuta der.

Och nu min moder. (*Breder ut armarna emot Katri.*)

KATRI (*vänder sig bort*).

När du först bevisat,

Att du är folkets son. Till dess farväl!

DANIEL HJORT.

Ja, neka, moder, neka mig din famn,
 Så länge än jag håller detta namn,
 Så länge än jag denna klädnad bär,
 Som spunnen utaf Flemings silke är,
 Så länge än jag tjenar denna makt,
 Som folket uti natt och bojor bragt, —
 Ja, neka till att skåda på din son,
 Så länge han är sina fäders hån,
 Så länge tills han slitit ur sin själ
 Allt, allt, som var. Till dess farväl, farväl!

(Han går.)

Fjerde Scenen.

KATRI *(ensam)*.

Han går! Hvad har jag sagt? Hvad gjort? Min kraft,
 Min kraft mig öfverger.

(Famlar till pälén och omsluter den krampaktigt.)

Der går han, o min son!

Se stjernljus sväfva kring hans mörka lockar,
 Och hög som natten växer hans gestalt.
 Du älskade, du lif, du vår, du sol,
 Vänd åter i min famn! . . . Han hör ej mer.

(Hon dignar ner på schavotten.)

Tablå.

(*Studerrummet hos Ericus Erici.*)

Femte Scenen.

ERICUS ERICI (*sitter och skrifver. Bibeln och några andra böcker på bordet.*) ARVID STÅLARM (*inträder.*)

STÅLARM.

God afton, ers högvördighet! Jag stör?

ERICUS ERICI.

För ingen del. Det är ett arbete,
Som när som helst jag åter kan ta vid.
Guds milda lära här jag tecknar upp
I enkla ord för folket, och så länge
Hans andes frid bor i min själ, förmår
All verdens strid mig icke deri störa.

STÅLARM.

Ett godt och nyttigt verk! Dock tyckes mig
Ni orätt gör, herr bisp, då så ni drager
Ert snille bort från statens ärender,
Som nu behöfva krafter mer än nå'nsin.

ERICUS ERICI.

Hvar men'ska har sin gifna plats i lifvet,
Jag tackar Gud för min och verkar der.

Om ni tillåter, skrifver jag till slut
Den mening, som ni med er ankomst afbröt.

STÅLARM (*under det Ericus skrifver*).

Ni är mig just en general, herr bisp.
Ert stridsfält är det hvita pergamentet,
Der svarta bibelsprängda små soldater
Marschera uppå ert kommando fram.
Bläckhornet är fältlägret och er själ
Det mynthus, hvarur ni i guld betalar
Den rika solden åt er trogna skara.
Så leker ni som barn med tennsoldater
Och bryr er litet om, hur det ser ut
I statens stora, sönderfallna hushåll.
Men säg, herr general, hvem är väl då
Motståndaren, som så upptar er omsorg,
Att för allt annat blind ni är?

ERICUS ERICI (*bortläggande pergamentet*).

Det är

Det onda, egenmäktiga och mörka,
Hvari vi men'skor famla; och när det
En gång är kufvadt, då, krigsöfverste,
Ha dessa droppar bläck dock mer förmått
Än strömmar utaf blod, som svärd utgjutit.

STÅLARM.

Ni gamle svärmare, så vill ni ställa

Er utom tiden, tills med oberäknadt vingslag
Den slår er hämndfull ned i stoftet snart.

ERICUS ERICI.

Hvad menar ni? Hvad har jag väl att frukta?

STÅLARM.

En ädel fromsint man ni är, Erici.
Ej ni, som mången af vårt presterskap,
Sökt reta folket upp emot sin konung,
Men manat det tvärtom till fridsamhet,
Der så ni kunnat. Er förtjenst det är,
Att finska kyrkan stått så lugn, så värdig
I alla tidens skiften. Ingen står
Af rikets prester därför så i aktning
Hos konungen som ni, och ingen hatas
Af hertigen så mycket just som ni.

ERICUS ERICI.

Tyvär! Jag vet det sednare.

STÅLARM.

Nåväl,
Till eder kunskap har väl också kommit
Det rykte, som er hela hjord har skrämt
Och spridt i hopar omkring torg och gator.

ERICUS ERICI.

Det rykte menar ni, som åter vaknat,
Att hertigen är hit på väg. Än se'n?

STÅLARM.

Än se'n? — Jag kommit att en tillflyktsort
Er bjuda inom slottet.

ERICUS ERICI.

Jag er tackar,
Men tror mig ej behöfva den. Mitt rum,
Det är min borg, min värnlöshet mitt vapen.

STÅLARM.

Ni vill då hellre ensam stå?

ERICUS ERICI.

Ej ensam;
Med min församling och mitt hopp på Gud.
Jag är en kyrkans man. Jag ej förstår mig
På edra strider, all min uppgift är
Vår kyrka skydda lika mot de anfall,
Som Sigismund med påfvelärans villor
Försökt mot den, och lika mot det sätt,
Hvarpå vår ärclystna hertig söker
Att den begagna som en stege upp
Till Sveriges thron. Ni ser såled's, jag har
Ej något ondt af hertigen att frukta,

Om han ock fruktar mig, då ondt han gör.
 Jag önskar ingen gunst af Sigismund,
 Om han den ock mig ger, då rätt jag handlar.
 „Förliter ej på förstar“, är mitt valspråk,
 Följ Herrans stämma i ditt samvets dom!

STÅLARM (*stiger upp*).

Och huru lyder då ert samvets dom?

ERICUS ERICI.

Den passar ej för edra öron, Stålarml!

STÅLARM.

Låt höra dock, jag har ett godt humör.

ERICUS ERICI.

Välan om ni så vill! Som Abels blod
 Ur jorden ropade uppå en broder,
 Så ropar folkets blod ock öfver er.
 Jag sjelf har utgått från det ringa folket
 Och lidit med det, tröstat, der jag kunnat;
 Men kunde slottets fängselhålor tala,
 Och hade landets hundra galgar tungor,
 De skulle hviska oerhörda ord,
 Om hur ni herrar här er makt begagnat; —
 Vill än ni höra på mitt samvets dom?

STÅLARM.

Nog nu, herr bisp! Jag rår ej för det der.

Klaes Fleming stundom tog för hårdt uti,
 Och jag ock önskar mycket vore ogjordt.
 Men som det är, ni glömmet dock en sak,
 Att der vi hårdt förfarit, ha vi straffat,
 Och der vi straffat, ha vi straffat brott,
 Om våldsamt uppror ej ni nämner dygd.
 Ha! Ha! Var det er dom? Jag svarar bäst:
 Den, som i leken går, får leken tåla.

(Kanonskott i fjerran.)

Tyst! Hvad är det? Man skjuter uppå slottet.

Sjette Scenen.

DE FÖRRE. OLOF KLAESSON *(rustad till strid).*

OLOF KLAESSON.

Till slottet skynda, Stålarml Knappt du gått,
 Så kom ett ilbud ifrån Kastelholm,
 Det taget är af hertigens galejor,
 Vår vän Salomon Ille, slottsherrn, fången.
 Knappt hade budet återhemtat sig,
 Så dök ur fjärdens vatten flottan upp.

STÅLARM.

Är hertigen på flottan sjelf?

OLOF KLAESSON.

Han har
 Landstigit med en här vid Helsingfors.

Jag skyndar till vår krigshär att den föra
 Mot honom ut. Farväl, om ej vi råkas
 Igen, tryck Johans hand på mina vägnar!

(Olof Klaesson går.)

STÅLARM.

Farväl, herr bisp, ni hör, jag måste skynda.

(Stålarms går.)

Sjunde Scenen.

ERICUS ERICI *(ordnande sina papper).*

Den, som i leken gått, får leken tåla,
 Den, som har gripit svärd, med svärd förgås;
 Gud styre allt! — Hvar var jag nu igen?

(Han börjar skriva.)

Slut på Andra Akten.